

Tác gi Nguy n Văn H ng 54 tu i, đ nh c t i San Diego, đã đ c trao t ng gi i Vi t V N c M 2001 v i bài vi t "Hoa Ve Chai".

Sau đây là bài vi t m i nh t c a ông, m t bút ký sâu s c, đ y ý nghĩa v ðài T ng Ni m Chi n Tranh Vi t Nam t i ti u bang New Jersey, do m t ki n trúc s Vi t Nam v ki u.

Sau chuy n du hành sang thăm mi n Đông n c M vào mùa Thu năm 2002, lúc gi x p b n đ ra nghi n c u l trình tr i Cali, th y mình đang g n thành ph Atlantic, tôi bàn v i nhà tôi: "Hay mình đ n Atlantic vi ng thành ph c b c mi n Đông Hoa K , xem th có to l n nh Las Vegas bên mi n Tây hay không?"



Nhà tôi g t đ u đ ng ý. Th là tôi ng i ghi l i chi ti t đ ng đi xu ng m t m nh gi y, đ cho bà xã nhìn vào đ y ch đ ng cho tôi đi.

Trên đ ng đ n Atlantic, không bi t bao nhiêu l n, t m b ng ch l i vào Đ ài T ng Ni m Chi n Tranh Vi t Nam Bang New Jersey đ p vào m t tôi. M i l n nó xu t hi n tôi l i nh th m: "Mình s đ n vi ng Đ ài T ng Ni m Chi n Tranh Vi t Nam t i th đ o Washington DC, thì ch c không c n đ ng l i thăm Đ ài T ng Ni m đ a ph ng nh bé này làm gì!".

R i càng đ n g n, s m i g i càng tăng thêm. Cu i cùng tôi tìm ra đ c lý do đ ng xe, b i tr i đã quá tr a, tôi c n ngh ng i trong ch c lát và đ bà xã lo b a c m tr a. Th là tôi đã đ n Đ ài T ng Ni m Chi n Tranh Vi t Nam Bang New Jersey cách San Diego n i tôi c ng g n 3.000 đ m đ ng. Tuy không ai b o ai, nh ng ch c nhà tôi cũng ch ng tha thi t vào vi ng thăm Đ ài T ng Ni m này.

Trong lúc nhà tôi l i trên xe n u b a c m tr a, tôi thông th t n b cho giãn gân c t. B u không khí n i đây th t trong lành yên t nh, có th m c xanh s ch đ p, có hàng cây cao đ y bóng mát. Gi a khung c nh nên th y m c lên m t ki n trúc trang nhã mang tên Trung Tâm H c Vi n Th i Chi n Vi t Nam Bang New Jersey đã quy n r ũ tôi b c chân đ n.

Đ a tay đ y cánh c a đ vào bên trong, tôi b kh ng l i khi nhìn th y m t t m b ng giá treo trên khung c a kính ngay l i vào: "Tr em 2\$. Ng i l n 4\$. C u quân nhân và gia đ nh mi n phí". Tôi không ti c m y đ ng b c vào c a, nh ng ph i tr ti n cho cái mà tôi nghĩ không c n xem thì nó phí đ i. Nh ng tôi v n đ y c a b c vào.

Khung c nh bên trong v ng l ng, ti ng xì xào c a vài ng i trung niên đ ng trò chuy n b tan loãng trong không gian cao r ng c a tòa nhà. B u không khí trang nghiêm êm đ m cùng nhi u hình nh Vi t Nam trong quá kh thúc gi c tôi ti n l i qu y mua vé. Cô thâu ngân t i c i chào đón, tôi v a tìm ti n trong túi v a lên ti ng h i làm quen:

- Tôi là c u quân nhân, nh ng là c u quân nhân c a Quân L c Vi t Nam C ng Hòa, nh v y tôi có ph i mua vé vào c a không?

V n gi n c i t i t n trên môi, cô đ a m t h i ng i đàn ông đ ng bên c nh. Ng i đàn ông ti n lên g n tôi h n, đ a tay ra b t tay tôi r i b o:

- Chào ông, tôi tên là Sibley Smith, Giám Đ c Trung Tâm H c Vi n Th i Chi n Vi t Nam Bang New Jersey, h n h nh chào đón ông. Đã là c u quân nhân thì xin m i ông và gia đ nh ông vào thăm vi ng Trung Tâm và Đ ài T ng Ni m mà không c n mua vé. Xin ông vui lòng ghi danh tánh và n i c trú vào quy n s l u ni m này.

Tôi v a c m bút vi t v a nói:

- Th a ông, tôi tên Nguy n Văn H ng đ n t San Diego.

Ông c i hóm h nh r i b o:

- V y chúng ta có h hàng v i nhau r i. Vì h Smith đ t n c này cũng là h l n nh t nh h Nguy n c a ng i Vi t Nam v y.

Nói xong, ông l y t trong ngăn kéo ra t ng tôi m t s tài li u r i gi i thi u s qua v Đ ài T ng Ni m Và Trung Tâm H c Vi n Th i Chi n Vi t Nam Bang New Jersey.  
Tr c lúc t m chia tay ông vui v b o tôi:  
- Có đ i u gì th c m c c n đ n tôi, xin ông c t nhiên báo cho tôi bi t.



Tôi g t đ u cảm n ông r i thông th b c đi. N i phòng ngoài, h tr ng bày nh ng t m nh, t m g i là tiêu bi u cho Vi t Nam th i bu i chi n tranh. Nhìn vào, các c u quân nhân t ng chi n đ u n i đó, th y c m t tr i dĩ vãng hi n hi n lên tr c t m m t h . Chi c áo bà ba g n gàng ôm tr n thân hình m nh mai ng i thôn n , con trâu đang cày đám ru ng x m x p n c m a, b m u xanh màu c d i, chi c thuy n ba lá mong manh... nh ng bi u t ng c a mi n quê đ t Vi t.

Còn n i thành th , h treo hình nh các n sinh tha th t trong chi c áo dài, cô gái bán bar ng i ch khách, chi c xích lô đ p d i i cái nóng tr a hè, nh ng em bé đánh giày g y m lang thang, ng i ăn xin ti u t y; m t tay ôm con m t tay ng a ra xin ti n...

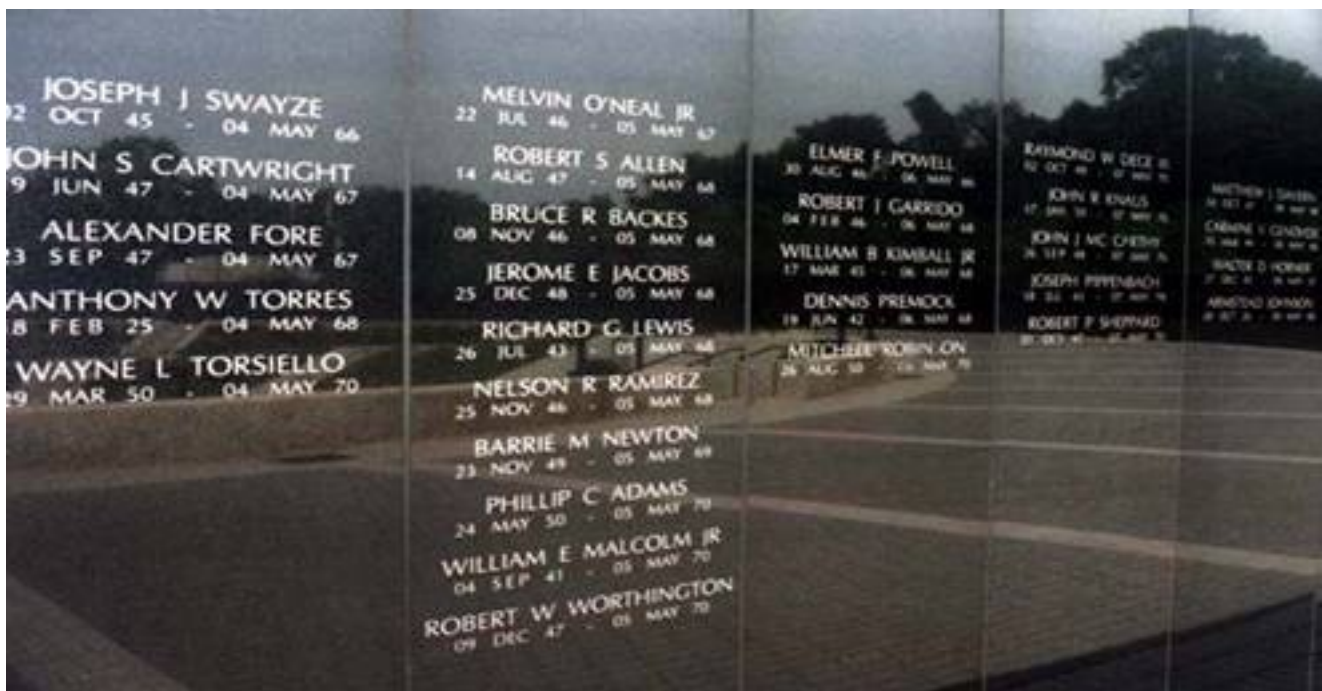
Nhìn nh ng t m nh đ c ch p g n n a th k qua đi, khi n lòng tôi đau xót. Đau xót vì nh ng

# Gi t N c M t

T&#225;c Gi&#7843;: Nguy n Văn H ng  
Th&#7913; Hai, 27 Th&#225;ng 9 N&#259;m 2010 14:21

bi u t ng nghèo n n c h u y v n c n t n t i m i cho đ n b y gi . Ngo i chi c áo dài, chi c áo bà ba truy n th ng, là nh ng th c n đ c b o t n đ s ng m i v i th i gian ra, ng i Vi t nào không c m cho con trâu, cái cày, b m u, con thuy n mong manh,,, nh ng hình nh tuy đ m nét quê h ng, nh ng cũng là bi u t ng cho s nghèo n n c h u, đi mau vào b o tàng v n, đ nh ng ch cho nh ng công tr ng, nhà máy... m c lên.

Nh ng ngay gi phút này n i quê h ng Vi t Nam, gi a lòng ph th , ng i i phu v n c ng l ng đ p xích lô, các em bé đánh giày v n lê la trên ph , ng i ă xin v n đ y đ y trên đ ng... N i vùng nông thôn, ng i v n cày thay trâu, v n bán m t cho tr i, bán l ng cho đ t...Quá kh hi n t i l n l n trong tôi, tôi không đ th i gian đ l ng nghe lòng mình th n th c. Tôi ph i t m r i xa quá kh đ quay v th c t i khi c m th y đ i trong lòng. Ra ngo i xe, b a c m tr a nóng s t đ ng ch tôi trên bàn. V a ă tôi v a k cho nhà tôi nh ng gì tôi nghe th y bên trong tòa nhà tr c m t.



Sau b a c m tr a, v ch ng tôi đ a nhau đi vi ng Đ ài T ng Ni m C u Chi n Binh Vi t Nam Bang New Jersey. L n theo nh ng b c thang, chúng tôi ch m r i b c lên Đ ài, lên đ n n i cao nh t, Đ ài nh m toang đ n khung tr i r ng. Đ a m t nhìn bao quát c nh quan, tôi lên ti ng gi i thích cho nhà tôi:

## Giới thiệu

Tên: Nguyễn Văn Hoàng  
Thị trấn: Hải, 27 Tháng 9 Năm 2010 14:21

---

- Đài này được theo hình tròn, đường kính dài đúng 200 feet, đường kính nội và ngoài nhau bằng 366 phiến đá hoa cương đen. Trên mỗi phiến đá ghi khắc tên, ngày sinh, ngày tử của từng người mất. Nhìn qua các phiến đá mất mát, nhà tôi thấy cảm xúc lên tận trời cao:
    - Sao nhiều lắm ghi hàng chục tên, liệu có thể khắc tên vài người thôi vậy anh?
    - Mỗi phiến đá hoa cương, như một tấm bia tưởng niệm cho một ngày trong năm. Ai chết ngày nào thì ghi tên đúng vào tấm bia ngày đó.
- Nghe tôi giới thiệu thích, vậy tôi bán tin bán nghi, hỏi liệu cho chết:
- Sao anh biết rõ quá vậy?
  - Lúc này ông Smith, vị Giám đốc Trung Tâm cho anh một số tài liệu, anh vừa đi qua trong lúc em nói chuyện.

Nghe xong tôi nói:

- Xếp đặt như vậy có nghĩa là xem ngày tử là ngày quan trọng đáng ghi nhớ nhất của người chết. Em thấy điếm này có phong phú nét văn hóa Việt Nam mình trong đó. Tôi không chú ý đến chi tiết này, nhưng khi nghe nhà tôi phân tích, nghe xong tôi gật đầu tán đồng:
  - Cũng rất có thể là như vậy!

Chúng tôi chạm rãi nắm tay nhau, mắt nhìn vào bức tường đá hoa cương đen, đi trên một vòng Đài, như một lòng biết ơn 1,556 người con yêu bang New Jersey, đã mất tích, đã vĩnh viễn ra đi, khắc tên vào bia đá. Số phận chia ra từng ngày này cho tôi hiểu rằng, trong suốt cuộc chiến, ngày nào trong năm cũng có người New Jersey hy sinh. Trên cao, tôi chỉ ngón tay xuống trung tâm điếm Đài, nơi trồng một cây Sồi gỗ, rồi ôn tồn giới thiệu thêm:

- Cây Sồi gỗ là biểu tượng của bang New Jersey, đường bóng mát tàng cây có ba bức tường. Từng người chiến binh hiện ngang, biểu tượng cho người chiến sĩ sau khi hoàn tất nhiệm vụ quay trở về quê hương. Từng người nỡ y tá, biểu tượng cho những người luôn luôn sát cánh cùng nam giới trong những nhiệm vụ khó khăn. Từng người chiến binh nam xuồng, biểu tượng cho người lính đã ra đi không trở lại.

Nghe xong nhà tôi gật gù khen:

- Lúc mới vào em nghe tường, Đài Tưởng niệm được lên chức ghi nhớ công ơn các chiến sĩ trên vong mà thôi. Giới em mới hiểu, nơi này còn là nơi tôn vinh, tưởng niệm, ghi công cả quân lính dân, cả người ra đi vĩnh viễn nơi xa xôi còn sống quay trở về.

Chiêm ngắm cái hùng dũng, hiên ngang... của quân dân New Jersey, khiến lòng tôi ngậm ngùi khi nghĩ đến người đã khuất. Giây phút tưởng niệm như ngưng đọng, tôi đã ngã xuống trên quê hương Việt Nam, trong tay tôi không có một nén hương hay một đóa hoa để tri ân họ. Tôi chỉ còn biết đứng cúi đầu, đặt tay lên phiến đá lạnh, nhìn mò dòng chữ khắc tên

tu i h , r i t i th m d ng l i c u nguy n. T i c ng ngh i đ n nh ng chi n sĩ, đ ng bào t i đ ã v i nh ra đ i vì b o v lý t ng t do. Kh ng bi t đ n bao gi anh em đ ng đ i và đ ng bào t i m i có m t n i x ng đ ng đ m i ng i đ n vi ng th m, h ng kh i, t ng nh ...



T i kh ng d m ngh i xa v i, b i c ng ngh i c ng khi n t m t t i đ i vào con đ ng b t c. T i âm th m l ng l n m tay v , cú đ u giã t Đ ài T ng Ni m C u Chi n Binh Vi t Nam Bang New Jersey.

Trên đ ng tr vào Trung Tâm H c Vi n Th i Chi n Vi t Nam, chúng t i th y m t khu đ t nh có hàng rào bao quanh. Đ ng chân l i nhìn vào, phía bên trong có vài ph n m . V t i th c m c:

- Kh ng l h ch n nh ng ng i lính t tr n đ y? Mà t i sao l i ch có vài ng i m ?
- T i l c đ u:
- Kh ng đ u, ng i chi n binh Hoa K ch t đ i đ u đ c ch n c t t i Ngh i Trang Quân Đ i c ,

## Gi t N c M t

T&#225;c Gi&#7843;: Nguy n Văn H ng  
Th&#7913; Hai, 27 Th&#225;ng 9 N&#259;m 2010 14:21

---

anh không nghĩ bang New Jersey này đ c ngo i l đầu.

Đã xác quy t nh v y, nh ng tôi cũng ch ng hi u t i sao m y m ph n này l i n m ngay tr c c ng vào Đài T ng Ni m. Tuy m y ng i m làm tôi quan tâm, nh ng s quan tâm y đ n và đi th t nhanh vì còn nhi u đi u đang ch đón chúng tôi bên trong tòa nhà. Vào đ n bên trong, g p l i ông Smith, tôi ch v tôi r i gi i thi u:

- Th a ông, đây nhà tôi.

R i h ng m t v phía ông Smith tôi nói:

- Còn đây ông Smith, Giám Đ c Trung Tâm.

Ông Smith m m c i cúi đ u chào nhà tôi r i đ a tay ra b t:

- Hân h nh đ c ti p đón bà. Hai ông bà v a đi vi ng Đài T ng Ni m v ph i không?

- Th a vâng!

V n gi n c i t i t n trên môi, ông lên ti ng h i:

- Ông bà có bi t ai là ng i v ki u Đài T ng Ni m này không?

Tôi l c đ u:

- Th a không!



Ông đ a chúng tôi l i tr c t m nh ch p m y ng i c m cu c x ng đang đào đ t, bi u t ng cho s kh i công xây đ ng Đài. Theo ngón tay ông ch , tôi nh n ngay ra g ng m t ng i Á Đông. Ông t t n gi i thích:

- M t cu c thi v mô hình Đài T ng Ni m C u Chi n Binh Vi t Nam Bang New Jersey đ c t

ch c t mùa xuân năm 1987 đ n mùa xuân 1988. Trong toàn bang có t t c 421 đ án g i đ n đ thi. Ngày 7-7-1988, h i đ ng ch m gi i h p l n cu i và công b k t qu cu c thi.

Ông Nguy n Hi n, m t ng i tr Vi t Nam t n n C ng S n đ n Hoa K năm 1975, sinh s ng t i New Jersey đ t gi i nh t và đ án y đ c ch n đ xây Đài T ng Ni m.

Nghe đ n đây nhà tôi lên ti ng:

- Hèn chi tôi th y có ph ng ph t chút văn hóa Vi t Nam qua vi c đ ng 366 t m bia đá hoa c ng đen.

Ông Smith g t đ u khen:

- Qu đúng nh bà nh n xét.

Nói xong ông đ a chúng tôi đ n tr c m t m nh khác, ch ngón tay vào đ y r i nói:

- Ông bà hãy nhìn t m nh này xem có nh n ra đôi nét văn hóa Vi t Nam nào n hi n trong đó không? Xin i, tôi b n chút công vi c, kho ng n a gi sau tôi tr ra đây ti p t c h u chuy n v i ông bà.

Ông Smith đi r i, v ch ng tôi chăm chú nhìn lên t m nh. Đây là b c nh toàn c nh Đài T ng Ni m ch p t trên máy bay. N u đem so sánh v i các Đài T ng Ni m tôi t ng vi ng qua, tôi ch nh n ra m t đi m h i khác bi t là s hi n di n c a m y ph n m đ t ngay tr c c ng ra vào. C suy nghĩ thêm, nh ng v ch ng tôi ch ng nh n ra nét văn hóa Vi t nào ph ng ph t n i đó. Trong lúc ch đ i ông Smith quay l i gi i thích đ u "bí n", tôi h ng đ n v tôi đi xem nh treo trên t ng. B i không còn nhi u th i gian, nên chúng tôi nhìn l t qua nhi u h n suy g m tìm hi u h c h i. Có hai t m nh gây cho tôi nhi u chú ý nh t:



